

„Nahlédnutí“ a „brýle“

Neujasněnost významu slova „nahlédnutí“ vede Jiří Němce k ještě dále a víc znejasňující metafoře „brýlí“: abychom prý některé fenomény mohli „nahlédnout“, „většinou se napřed musíme zbavit brýlí, které nám je zkreslují“ (1980, z poznámky pro Václava Havla). Skutečný problém je tím zakryt: jistě platí, že „brýle“, které nějak „zkreslují“, je třeba odložit, ale je možné fenomén „nahlédnout“ zcela „bez brýlí“? Po mém soudu nikoli; je třeba ovšem blíže upřesnit a objasnit, v čem spočívá to použití „brýlí“. To má rozmanité podoby: už samo zaostření na určitý „předmět“ a soustředění pozornosti jen na něj znamená jisté použití „brýlí“; ale u toho to zdaleka nekončí. Pokud se nám zdá (a trváme na tom), že nahlédnutí je výhradně věci aktuální přítomnosti, je to dokladem toho, jak stále (byť nekontrolovaně) spojujeme „nahlížení“ se zrakem (tj. že v tomto ohledu zůstáváme naprosto závislí na řecké tendenci spoléhat především na „zrak“ (odtud také celá s tím související terminologie: vidění, zírání, hledění atd.). Tak ovšem, jako Řekové zapomínali na to, že i samo zrakové vidění, nazírání, zření se neobejde bez „zraku“, že tedy ve „zření“ nemáme zdaleka „prostě a jednoduše“ viděné věci před sebou, tak je třeba „nahlížení“ vůbec zbavit vazby jen na zrak a tázat se, jak je možno něco „nahlédnout“ sluchem, nebo dokonce chutí a čichem či hmatem.

(Písek, 100222-2.)